

Dilema

PRAZE

František Halas

Před půl stoletím stanul náš mladý stát definitivně na křižovatce, z níž se rozbíhaly jen nepřijatelné cesty. Rána v podobě mnichovského diktátu nepřišla samozřejmě z čistého nebe, nýbrž se k ní dlouho schylovalo. Demokracie první československé republiky byla pozoruhodnou skutečností v okolním světě. Zrodila se totiž do nevládného, dále a rychle se zhoršujícího prostředí. Náš stát byl ale i čímsi cizorodým ve světě, který upadal čím dál hlouběji do politické a morální propasti. Kolem dokola národy sázely na nacionální šovinismus, na expanzi a přitakávání fašismu. Samozřejmě ne národy jako takové, ale podstatné části jejich populace podléhaly extrémismu a politické demagogii. Bylo v tom mnoho z následků 1. světové války, bídy a nenávisti, byla v tom reakce na poválečnou revoluční vlnu i na světovou hospodářskou krizi. Tradiční demokracie zůstala slabá a oproti svému militantnímu nepříteli nepřitažlivá. I tam, kde měla své bašty, byla oslabována společenskými rozpory, byla politicky nedůsledná nebo poněkud aristokratická. Její politika ve prospěch světové demokratizace ustupovala omezeným, místním a momentálním zájmům nebo nebyla vyvinuta téměř vůbec.

Německo, frustrované svými vojenskými neúspěchy v minulosti, žilo sprádaním snů o své nadcházející síle a slávě. Jeho minulost tak zplodila spolu s přítomností fašismus, jehož cíle nezůstaly pro svět dlouho tajemstvím. Státy se však na totalismus a fašismus dívaly téměř jako na právo národů, jako na jejich menší zvláštnost.

Vzhledem k převládajícím poměrům musíme hodnotit práva, jichž se dostávalo početné německé menšině v Československu, velmi vysoko. Situace v pohraničí byla také po léta poměrně velice dobrá. Československá politika zaslouží tedy v národnostní oblasti slušné ocenění. Nelze jí vyčítat, že nepočítala s tím, že během historického okamžiku se německá menšina pod vlivem idejí z Německa promění k ne-

Malověrní čas kostižerný
jí jenom krásu dal
a z polí stenných křik iluminoval
kamenné texty portálů a zdí
Tak bude vždy
Malověrní
Tak bude vždy

Za vraty našich řek
zní tvrdá kopyta
za vraty našich řek
kopyty rozryta
je zem
a strašní jezdci Zjevení
mávají praporem

Je lehké listí vavřínu
a těžký padlých stín

Já vím Já vím

Jenom ne strach Jen žádný strach
takovou fugu nezahrál sám Sebastian Bach
co my tu zahrajem
až přijde čas až přijde čas

Kůň bronzový kůň Václavův
se včera v noci třás
a kníže kopí potěžkal
Myslete na chorál
Malověrní
Myslete na chorál

Poznání a stane se kudlou v zádech československého státu. Tato skutečnost silně omezovala možnosti Československa čelit rostoucímu nátlaku. Morálně a politicky by se samozřejmě mnohem snáze hájilo území s loajálním obyvatelstvem. Na tom nic nezměnila ani skutečnost, že další německé cíle byly zjevné už při pohledu na mapu Evropy.

Československo doufalo v podporu svých spojenců /nutno říci přirozených spojenců, neboť přece jen demokratických/ a bylo ve své naději zklamáno. Osudná a ostudná politika appeasementu měla své kořeny v minulosti, kdy nebylo světových válek ani tak ničivých zbraní. Politika nectila pravdy a práva, ani záruky, nýbrž úzké zájmy, politika krátkozraká pak zájmy domnělé, toho kterého národa. Tváří v tvář drsné realitě ustupuje často tolik potřebné úsilí o sjednocení sil izolacionismu. Situace ve světě kladla příliš velké nároky na to, aby je stará politika zvládla.

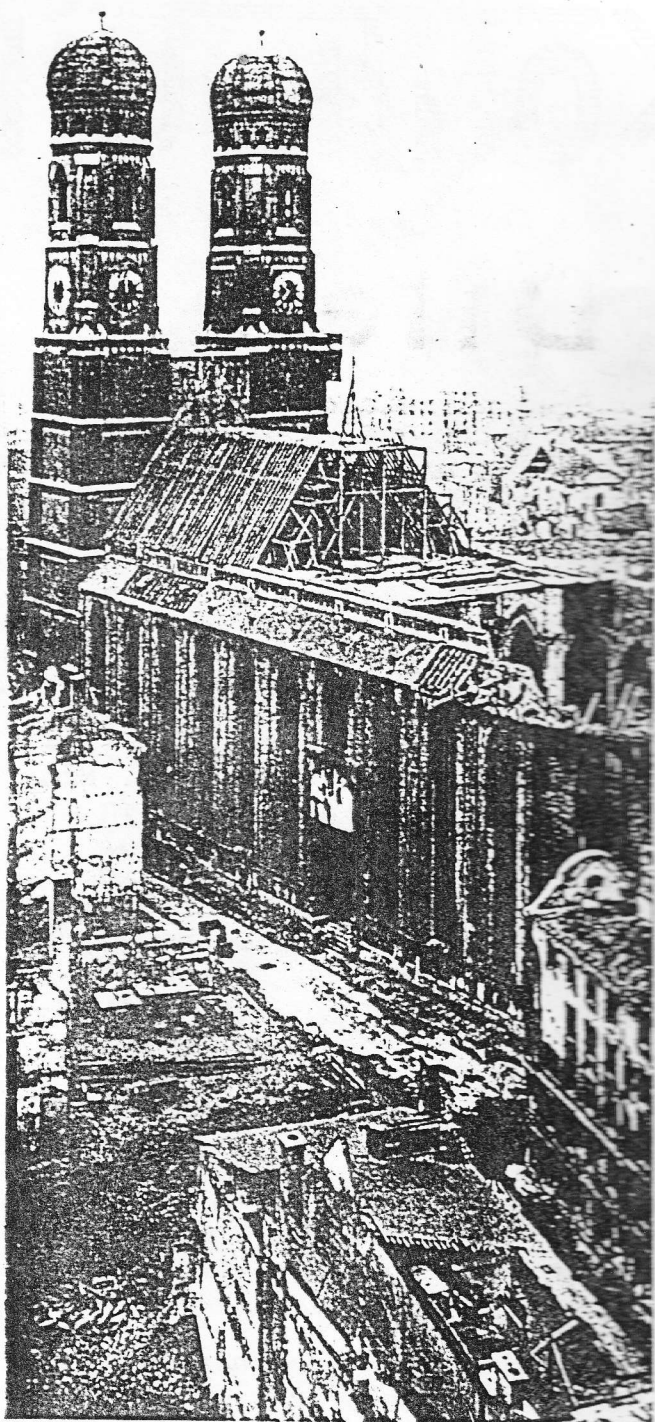
V historii národů jsou situace, kdy hrozící nutnost může ještě odvrátit velká osobnost. Je dějinným faktem, že taková osobnost na správném místě a ve správném čase chyběla.

Ať je to jakkoli paradoxní, je skutečností, že Německu se podařilo, aniž by nějak zvlášť zakrývalo svou podstatu, přimět časem oba své velké protivníky, nejdříve Západ, později Sovětský svaz, k spolupráci na své mocenské expanzi.

Padesáté výročí událostí z podzimu roku 1938 poutá plným právem velkou pozornost a je i příležitostí k nastolování různých otázek. Je tomu tak i v současném Československu /na rozdíl od výročí 21. srpna - aspoň ve slušných listech/. Důvodem je často, že,

jen "přihřívání vlastní politické polívčičky", neboť "zrada západních spojenců" a "kapitulantsví československé buržoazie" zůstávají terčem. Pokusme se však naznačit odpovědi na některé skutečné otázky.

Četní stoupenci názoru, že Československo nemělo kapitulovat před nátlakem, hovoří o Hitlerově pozici jako vratké a dovozují, že naše země mohla způsobit dokonce pád fašistického režimu. K tomu je třeba dodat, že žádná racionální politika nemůže brát zřetel na pohnutky tohoto druhu. Ostatně historici odhalují mnohé, bez znalostí čehož se politici museli obejít. Kromě toho jsou jejich poznatky relativní

Mnichov po sedmi letech

a v lecčems sporné.

Uvádí se nyní rovněž, že Německo nadsazovalo svou vojenskou sílu, která ve skutečnosti nebyla tak velká, aby vzala Československu možnost bránit se. Opět je nutné konstatovat, že po bitvě je snadné být generálem. Za stávající politické situace v naší republice a v zemích našich spojenců musel demokraticky zvolený státník postupovat velice obezřetně a hrozící válce se silnějším nepřítelem se musel vyhýbat. Politik, který by si počínal jinak a vedl by lid do tak těžkého konfliktu, by budoucností nebyl nejspíše nazýván hrdinou, ale mnohem pravděpodobněji dobrodruhem. Kdyby ovšem Francie a Velká Británie dostály svým závazkům a za Československem by s politickou prozíravostí pevně stály, byly by možnosti obrany před fašistickou rozpínavostí docela jiné.

Ve všech příspěvcích, poznámkách a úvahách na dané téma čteme nyní unisono názor, že obrana naší vlasti byla možná a správná. Když se však podíváme na dnešní svět, uvidíme, že neústupnost tváří v tvář nebezpečí velké války nenalezne tolik advokátů. Všichni ti "neústupní", komunisté i ostatní, by se měli upřímně zamyslet nad tím, zda se oni vždy zasazovali, bez ohledu na následky, o nezávislost této země. Často tak mohli činit za lepších podmínek než prezident Beneš a jeho spolupracovníci. Teď, stejně jako dříve, totiž jen málokdo hájí důsledně naši hrdost a čest, něco tak idealistického, proti racionální úvaze, proti pragmatismu a je navíc ochoten pro ně mnohé riskovat.

Jakkoli bylo v roce 1938 zřejmé, že situace bude zlá, protektorát ani válka ještě skutečností nebyly. Rovněž tak její vítězové a poválečné uspořádání. Nevědělo se, že Československo ztratí, přestože ustoupilo, 360 tisíc svých občanů, velkou většinou naprostých civilistů. Nebylo možné zabývat se morálním dosahem kapitulace a tušit, jak dlouho jej v sobě budeme nosit. Politika vycházela ze snahy vyhnout se zničující válce. Hrůza války postihující žijící generaci bývá nejsilnějším politickým argumentem. Ten však ztrácí na síle v očích generací, které následují.

Setkáváme se s názory, vyjadřují je hlavně sdělovací prostředky, že Československo mělo o pomoc požádat Sovětský svaz. Taková akce by byla vodou na mlýn Německu. Vzhledem ke zlé pověsti Sovětského svazu vyplývající ze zločinů, jichž se stát vůči svým občanům dopouštěl, by se Československo takovou žádostí dostalo do velmi špatného světla v očích demokratických kruhů a liberální veřejnosti. Nyní je navíc daleko zřejmější než bezprostředně, jaké důsledky by mělo, kdyby se naše země stala obětí pomoci stalinského státu, jehož nelidský charakter je v současné době poněkud odhalován i nejširší veřejností. Kromě toho není jasné, zda Sovětský svaz, který s naší republikou nesousedil, byl ochoten podstoupit boj s německými armádami. V dalších měsících sovětská politika svědčila spíše o opaku.

Závěrem je třeba zdůraznit, že z řečeného nemá v žádném případě vyplývat, že československá politika byla v roce 1938 bezchybná. Rezervy měla jistě ve větších možnostech jednání s vládami spojenec-
kých zemí už v době, kdy to ještě mohlo přinést skutečné sblížení postojů. Také na požadavky sudetských Němců bylo správné reagovat od začátku a pružněji. Konečně i v krizových dnech bylo na místě Německu naznačit, že Československo uvažuje zcela vážně o obraně. Při vší úctě k prezidentu Benešovi se nelze zbavit dojmu, že oproti svému předchůdci v úřadě nedokázal, a asi ani dokázat nemohl, tolik ani na domácí scéně ani v mezinárodních vztazích. Historie ukázala, že Beneš se podvolí ještě jednou a stane se tak pro budoucnost politikem, jehož šťastná hvězda opustila. Asi však byl hlavně politickým dilematu.

P ř e d 1 1 0 l e t y , d n e 2 4 . z á ř í 1 8 7 8 ,
s e n a r o d i l C h a r l e s F e r d i n a n d R a m u z

CH.F.RAMUZ: MÍRA ČLOVĚKA

Člověk, jak existuje dnes, teprve stěží vyrostl z dětských střevíčků. Vstupuje teprve do období plné aktivity, chceme tím říci plného uvědomění. Podléhá dosud snění svého mládí a je známo, že charakteristickými vlastnostmi takových snů je jednak jejich megalomanie (neboť v některých okamžicích se dítě domnívá, že má neomezenou moc), jednak jejich naprostá neúčinnost. Člověk teprve vstupuje do věku účinnosti. (...)

Metafysické názory komunismu jsou opravdu dosti zmatené. Zdá se totiž, že podle komunismu člověk se narodil z náhody, ale zároveň je přísně determinován. Člověk, který je sice přísně determinován, determinuje se nicméně sám (dělá plány, dělá dokonce pětiletky). Člověk je chtěn a zároveň chce. Člověk je jen nepatrným kolečkem v obrovském nevědomém mechanismu a přece je uvědomělý, protože chce řídit stroje. Zdá se tedy, podívali se trochu zblízka, že komunismus hromadí v základech svého učení nejhrubší metafysické protimluvy, ale pramálo se o to stará. Nesnaží se je rozluštit. (...)

Člověk sám se neměří a nemá se měřit s ničím jiným, než s úkolem, který je mu přikázán a který je nucen přijmouti, aby vůbec nepřestal existovat. Nic není podezřelejší řádným úřadům a odpovědným funkcionářům sovětské vlády, než to, čemu říkají "samotářské přemítání", to znamená pokusy, které činí člověk, aby změřil sám sebe se světem a střetl se přímo s realitou, která je větší než on. Poněvadž lidská kolektivita je jakoby pokryta cystou, míníme totiž pokryta ochrannou pokožkou, uvnitř které má jednou dosáhnouti dokonalého rozvíti, není nic povážlivějšího pro režim, než jakýkoli pokus, směřující k proražení této pokožky a ke snaze spatřit, co je za ní, k předpokladu, že tam vůbec něco je. Komunistická ideologie se bedlivě snaží přesvědčit vás předem, že tam nic není. Ona jediná zná, rozhoduje a učí. Každý, kdo zná a rozhoduje sám o sobě, nebo kdo se jen snaží to činit, vstupuje přímo a už tím ve stav soupeřství s ní, což je nesnesitelné a skutečně také není trpěno. Komunismus ovšem může delegovat svou moc sborům, ustaveným pro všechno, co se týká techniky a vědy; proto však není o nic méně pravda, že nejrozmanitější výzkumy, jimž se tyto sbory věnují, jsou předem podřízeny ideologii, která je ideologií jeho, a nebudou moci nabývat platnosti, jestliže nesměřují k jeho potvrzení. (...)

Veliké jméno příroda, tak eminentně "poetické", pokleslo tedy snad už do té míry, že se stalo synonymem "surovin", a komunismus v tom snad už není jediným účastníkem, protože se zdá, že se celý svět stal kořistí tohoto utilitářského šílenství? Příroda by tedy už nebyla ničím více, než souhrnem zásob energie, pro něž člověk vynaloží celou svou vynalézavost, aby se jich zmocnil jakousi krádeží nebo loupeží, a příroda je nucena úplně se tomu podrobit. Příroda: všechno, co jest, všechno, co existuje mimo nás: země, moře, obloha a všechno, co obsahují, nerosty, rostliny a živočichové, vydání člověku, který jich využívá, protože chce ukojit jakési primitivní potřeby, z nichž se rodí neustále a do nekonečna potřeby další, "protože chtivost člověka je nekonečná". Člověk pirát: člověk, vrhaný se svými žádostmi k neznámým břehům, kde na něho čeká zlato, totiž bezbranná příroda, která čeká na člověka, dívající se, jak přijíždí na svých člunech s nejrozmanitějšími nástroji, které ona nezná, ačkoli je získal její zásluhou, ale neprojevuje jí za ně pražádnou vděčnost. Souboj a nic více. (...)

Bolševismus je především humanismem, a to humanismem přehnaným, protože popírá všechno, co není člověkem. Člověk je pro něj zároveň ničím i vším; člověk není ničím, protože pomíjí; člověk je však vším, protože bolševismus se zabývá jen člověkem a nezabývá se věcmi jinak, než se zřetelem k člověku a ve vztahu k jeho hmotným potřebám; - takže se před ně nestaví jako přítel, jako důvěrník, nýbrž jako uživatel nebo jako kolonizátor, nebo dokonce jako dobyvatel, který už začal dobývat, ale který náhle začne dobývat ještě mnohem více; zasahuje do práv přírody, zasahuje do nich víc a víc - až konečně (v krajním případě) příroda přestane existovat, či spíše bude odsouzena k úplnému otroctví, a to znamená pro přírodu jen způsob, jak přestane existovat. (...)

Člověk vidí v hloubi svého nitra, že je osobností určitého druhu, a že právě tento druh osobností se bolševismus snaží potlačit nejdříve, protože nemůže povolit osobnosti. Chtě nechtě nemůže povolit nic jiného než člověka jako jednotku, člověka jednotku, který se rovná každé jiné lidské jednotce; člověka na kterého pohlíží jako na výrobní jednotku, a v člověku člověka rozumového a nikdy ne člověka vášní (vyjma jedinou vášň, totiž tu, jejímž předmětem je systém sám). Hlavní příčinou nevolnosti je, že se člověk

Elobilové. Tady však musíme vzít v úvahu i věk (85 let). Dryáčnictví, nepokrytý kon-
junkturalismus a imitace vyzařují z "Perestrojky" a "F.Kafky a hrůz XX. století" Pře-
mysla Janička. Jsou z nejprotivnějších obrazů vystavených na této přehlídce. Tuctové
krajinky vytváří Vladimír Jeníček a staromilské a pokleslé jsou "Švestky", "Jablka",
"Vajíčka" a "Egyptské hlavy" Jiřího Josefika. Nezajímavý je zastydlý kubismus Blanky
Kadečkové a nepřilís původní surrealismus Vladislava Kasky. Kýčovitě titěrnosti vysta-
vuje Karel Kramule, ale ještě více popuzují monstrozní kýče Václava Kytky, zvláště ta
"Legenda o Řípu". Nutno však dodat, že kýče těchto starších malířů působí aspoň dojmem
upřímnosti, kdežto někteří mladší vytváří takové obrazy zcela vy kalkulovaně. To je
případ takové Libuše Ladianské a jejích obrázků dívek (viz ten, kde nahá dívka stojí
před postelí v boxerských rukavicích). Běžné krychličkové barevné domy nalézáme v kra-
jinách Jiřího Mandela. Omylem je zařazení Pamětního listu muzea Julia Fučíka od Milana
Mejstříka. Jana Nejšťková vystavuje obrázky pro botanický atlas. "2209 králíků" Zorky
Ságlové nepatří též k výbojům současného umění. Krajiny s matnou holandskou atmosférou
chce dobře prodat Viera Sommernitzová-Popovová. Od Jana Součka známe mnohem lepší věci
než vystavený "Objekt - žena". Neumětelské obrazy nedělají čest Olze Umlafově a o
mnoho lepší nejsou ani krajiny Vladimíra Vošahlíka, u kterého se divíme, že se narodil
až roku 1950. To Vilibald Weinzettl jistě také není velký malíř, ale ve svých obrazech
starých Vršovic nám zachycuje kronikářsky věcně jednu z mizejících částí Prahy. Frag-
menty Ilije Sainera jsou sice pocákané barvou, ale proto to ještě není umělecké dílo.

Skončili jsme zevrubnou probírku vystavených prací a nezbyvá než popřát umělcům hodně
úspěchů a doufat, že příští Salón bude ještě zajímavější a úroveň děl na něm vystave-
ných o pověstný stupínek vyšší než na tom letošním. Tvorba nezná hranic a omezení, na-
pájí se v minulosti, je živa přítomností a směřuje do budoucnosti. A každý umělec musí
v sobě zápasit o ten správný, pravdivý výraz. Věřme v něj.

ok

ADAGIO LAMENTOSO

Bohumil Hrabal

Dívám se na tvoji sličnou postavu a není třeba fantazie,
abych mohl sledovat návrat k počátkům, tvoje ranní toaleta
je z jemného plátna ústřicové barvy a ty jsi poukaz na
rašelinnou koupel, tvé modré oko na mne civí mléčným
cinkem, toporným ukazováčkem odhrnuješ žluté větvičky
smuteční vrby a dobře víš, že můžeš ode mne očekávat
všechno to nejhorší.

Emotivní blesky a zlatá stoosmička otevírají ve finiši
cestu stoce, smutnému víkendů, který teď začínám žít,
šaty o kterých sním jsou utkány ze smíchu sibiřské celulózy,
zelené ruce osmi set dívek jsou základ sladkého vyznání,
vrstevnice smíchu ti tuhnou zdvořilostní maskou a křupinky
tvých porcelánových oušek jsou dokonale ukryty
v odposlouchávacích houštinách tvých kysličníkem
vylouhovaných vlásků.

Kafíje načesaných věcí a událostí, proti toku hodinových
ručiček se přetáčeji v nultý čas, avšak jediný den
strávený s milovanou dívkou na horském ledovci
je milostnou burzou všech dobrých lidí.
Práteleství muže a ženy je trápení pro dva,
lišky se včera odstěhovaly a daly potlesk vojenské dechovce.
Tak rád bych nabral sílu a jediným škubnutím ti strhl tvář,
rád bych jediným rycnutím odhalil všechny tvoje myšlenky,
jediným brutálním škubnutím, tak jako se strhává podprsenka,
tak jako se strhává spodní prádlo.
Po řemenu cest se vracím k počátkům jítí,
bojevná nádhra živočišných zkušeností přeje žízňivým